

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2025-04-30 Nr. NV-870

ĮSTATYMŲ PROJEKTAI Nr.: TAP-25-415(2) TAIS-25-5325(3)		DĖL PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX-1691 1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 22, 24, 28, 29, 30, 33, 35-1, 35-2, 35-7, 35-8, 35-9, 35-10, 36, 37 IR 40 STRAIPSNIŲ IR V SKYRIAUS PAVADINIMO PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 29-1 STRAIPSNIU IR 6 STRAIPSNIO BEI ĮSTATYMO PRIEDO PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)	Pasirenkama ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2025-04-29	Pasirenkama ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Grąžinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA
<p>Poreikį tobulinti II pakopos pensijų kaupimo sistemą sąlygoja:</p> <p>1. Konstitucinio Teismo 2024 m. kovo 7 d. nutarimo nuostatos („pensijų kaupimo pabaigos atvejai, negali būti tokie, kad, neproporcingai apribotų dalyvio nuosavybės teises į sukauptą turtą, nenumatant jokios galimybės nutraukti pensijų kaupimą dalyvio iniciatyva“; „įstatyme turi būti nustatyti ir kiti pensijų kaupimo specialiuose pensijų fonduose pabaigos atvejai, be kita ko, atvejis, kai pensijų kaupimas nutraukiamas dalyvio iniciatyva, kai yra svarbių priežasčių“; „pensijų kaupimo pabaigos atvejai turi būti išimtiniai, kai iš esmės pasikeičia pensijų kaupimo dalyvio gyvenimo aplinkybės, dėl kurių dalyvavimas kaupime jam tampa itin apsunkintas ar betikslis.“ Šiuo metu iki įgyjant teisę į atitinkamą pensijų išmoką nėra numatyta galimybė dalyviui atsiimti dalies savo vardu pensijų fonde sukaupto turto.</p> <p>2. Vyriausybės programoje numatyti išpareigojimai dėl pensijų kaupimo sistemos (154. Panaikinsime automatinį įtraukimą į antrąją pensijų pakopą. Kiekvienam sudarysime galimybes neribotam laikui sustabdyti antrosios pensijų pakopos įmokų pervedimą, sulaukusiems pensinio amžiaus žmonėms sudarysime galimybes laisvai pasirinkti pensijų fondų išmokų formas);</p> <p>3. Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane numatytas veiksmas (2.1.2 Įgyvendinti antrosios pensijų kaupimo pakopos pertvarką, užtikrinant savanorišką įsitraukimą, didesnę sistemos lankstumą, patrauklumą, darbdaivių dalyvavimą, subalansuoti finansines paskatas ir užtikrinti galimybę nutraukti kaupimą, kai jis tampa apsunkintas ar betikslis);</p> <p>4. neefektyvus automatinio įtraukimo į pensijų kaupimo sistemą mechanizmas (virš 90 proc. asmenų atsisako dalyvauti kaupime, sukelia papildoma administracinė našta tiek dalyviams, tiek „Sodrai“, kyla nepasitenkinimas tų, kurie nespėjo atsisakyti dalyvavimo ir nebegali pasitraukti iš kaupimo ir kt.). EBPO duomenimis automatinio įtraukimo mechanizmas nėra paplitęs: jį taiko 16 proc. šalių (6 šalys iš 38), tarp jų ir Lietuva;</p> <p>5. pensijų išmokų rūšys nustatytos atsižvelgiant į sukaupto pensijų turto dydį¹, išmokų ribos nustatytos absoliučiais dydžiais, nenumatytas kasmetinis indeksavimas (indeksuojama kas 3 metus pagal vidutinės metinės infliacijos 3 paskutinių metų rodiklį). Socialinio draudimo pensijos yra indeksuojamos pagal darbo užmokesčio fondo augimo tempą. Pensijų anuitetai sudaro tik nedidelę senatvės pensijos gavėjo pajamų dalį. 2024 m. gruodžio mėn. vidutinis pensijų anuitetas buvo 65,58 Eur (6,98 proc. nuo visų anuiteto gavėjo gaunamų pensijų dydžio);</p> <p>6. nelanksti laikino pensijų kaupimo įmokų mokėjimo stabdymo tvarka (dalyvis turi teisę stabdyti pensijų įmokų pervedimą bet kuriuo metu, tačiau ne trumpiau kaip 1 mėn. ir ne ilgiau kaip 12 mėn. per visą kaupimo laikotarpį), įmokų stabdymą dalyvis turi planuoti iš anksto (privalu informuoti likus bent 30 dienų iki numatomo įmokų sustabdymo).</p> <p>2024 m. gruodžio mėn. pensijų kaupime dalyvavo 1,42 mln. asmenų, iš jų aktyvių dalyvių – apie 774 tūkst. (tik 54,5 proc. visų pensijų kaupime dalyvaujančių asmenų).</p>

¹ vienkartinė išmoka – kai sukauptas pensijų turtas neviršija vienkartinės išmokos ribos (šiuo metu 5 403 Eur), periodinė išmoka – kai sukauptas pensijų turtas yra didesnis nei vienkartinės išmokos riba, bet nesiekia pensijų anuiteto ribos (šiuo metu 10 807 Eur), pensijų anuitetas - kai sukauptas pensijų turtas yra lygus arba didesnis nei pensijų anuiteto riba.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS**Tikslai:**

- Įgyvendinti Konstitucinio Teismo nutarimą, numatant galimybę dalyviui nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime, kai kaupimas tampa apsunkintas ar betikslis.
- Užtikrinti tik savanorišką įsitraukimą į pensijų kaupimą, didesnį sistemos lankstumą ir patrauklumą.
- Užtikrinti didesnį įstatymo nuostatų teisinį aiškumą ir spręsti praktines taikymo problemas.

Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimais siūloma:

- **nustatyti atvejus, kada pensijų kaupimas gali būti nutraukiamas nesulaukus pensinio amžiaus**, t.y. kai:
  - ✓ dalyviui išduotas siuntimas paliatyvosios pagalbos asmens sveikatos priežiūros paslaugoms gauti;
  - ✓ dalyvis serga sunkia liga dėl kurios jo dalyvavimas pensijų kaupime tampa itin apsunkintas ar betikslis, įtraukta į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą sunkių ligų sąrašą;
  - ✓ dalyviui nustatytas 70 proc. ir didesnis netektas dalyvumas/ netektas darbingumas/ I grupės invalidumas;
- **atsisakyti automatinio įtraukimo į pensijų kaupimo sistemą** (būtų tik savanoriškas pasirinkimas kaupti). Kartu „Sodros“ valdybai pavedama kasmet nuo 2026-01-01 jaunesniems nei 40 m. draudžiamiesiems asmenims per elektroninę gyventojų aptarnavimo sistemą siųsti laiškus informuojant apie galimybes sudaryti pensijų kaupimo sutartis bei pateikiant visų pensijų kaupimo bendrovių kontaktinius duomenis;
- **leisti vieną kartą gauti 25 proc. sukaupto pensijų turto** (neviršijant savo lėšomis įmokėtos sumos) o **iki senatvės pensijos amžiaus sukakties likus 5 metams ar mažiau leisti atsiimti fonde sukaupą turta, jei jo dydis yra lygus arba mažesnis nei 50 proc. nustatyto dydžio, nuo kurio atsiranda prievolė įsigyti pensijų anuitetą** (2026 m. riba, nuo kurios atsirastų prievolė įsigyti pensijų anuitetą, galėtų būti apie 14 861 Eur). Kartu nustatoma, kad šiais atvejais, iš asmenims išmokamo pensijų turto pensijų kaupimo bendrovė atskaito 3 proc. ir juos perveda į pensijų anuitetų mokėtojo valdomą Pensijų anuitetų fondą;
- **nustatyti pereinamąjį 21 mėn. laikotarpį (nuo 2026-01-01 iki 2027-09-30), kurio metu pensijų kaupimo dalyviai turės galimybę pasitraukti iš pensijų kaupimo.** Pereinamojo laikotarpio metu dalyviai galės apsispręsti, ar kaupti toliau pagal naujas pensijų kaupimo taisykles (tokiu atveju dalyvis nieko papildomai neturėtų daryti), ar pateikęs prašymą nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime šiomis sąlygomis (sąskaitoje esantys pensijų fondo vienetai būtų konvertuojami į pinigines lėšas pensijų fondo vienetų verte; asmens sukaupų lėšų dalis, lygi iš „Sodros“ biudžeto už asmenį pervestų socialinio draudimo įmokų ir iš valstybės biudžeto už asmenį pervestų pensijų įmokų sumai, būtų pervedama į „Sodros“ biudžetą (bus įskačiuojami papildomi pensijų apskaitos vienetai, kurie ateityje didins individualią pensijos dalį), likusi lėšų dalis kartu su investicine grąža – į asmens sąskaitą). Lėšos būtų pervedamos ne vėliau kaip per 90 dienų nuo prašymo pateikimo dienos;
- **numatyti galimybę pensijų įmokų pervedimus stabdyti pakartotinai 12 mėn. laikotarpiui**, neribojant kokiu nors bendru pensijų įmokų stabdymo laikotarpiu, taip pat leisti nepasibaigus sustabdymo laikotarpiui atnaujinti pensijų įmokų pervedimą;
- **nustatyti naują ribų, nuo kurių priklausytų mokėtinos pensijų išmokos rūšis, dydžio apskaičiavimo tvarką.** Ribos, nuo kurios priklausytų mokėtinos pensijų išmokos rūšis, dydis susiejamas su praėjusių kalendorinių metų I ketvirčio vidutinės socialinio draudimo senatvės pensijos dydžiu (atitinkamai 10 proc. ir 50 proc. šio dydžio), vidutine tikėtina gyvenimo trukme nuo senatvės pensinio amžiaus (apskaičiuojama „Sodros“ valdybos nustatyta tvarka) bei pensijų anuiteto mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti skirto atskaitymo dydžiu. (2026 m. apie 14 861 Eur);
- **suteikti teisę dalyviui, mokančiam 3 proc. įmoką, mokėti savo pasirinkto dydžio papildomą pensijų įmoką, taip pat galimybę testuoti kaupimą sulaukus pensinio amžiaus;**
- **atsisakyti privalomų periodinių išmokų, kurias moka pensijų kaupimo bendrovės** (šiuo metu sukaupto pensijų turto ribos, kuomet asmens vardu sukauptas pensijų turtas gali būti išmokamas tik periodinėmis išmokomis, yra nuo 5 403 iki 10 807 Eur);
- nustatyti išmokų iš dalyvio vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto išmokėjimo sąlygas, tvarką bei procedūras;
- nustatyti, kad apie svarbius su pensijų kaupimu susijusius aspektus asmenys būtų informuojami likus ne 3 mėn. iki senatvės pensijos amžiaus sukakties, o 3 metams, tai darant periodiškai, ne rečiau, kaip kartą per metus;
- nustatyti, kad įsteigto naujo tikslinės grupės pensijų fondo finansinių priemonių portfeliui 12 mėn. nuo pirmosios pensijų įmokos į pensijų fondą gavimo dienos netaikomi turto diversifikavimo reikalavimai, išskyrus atvejus, kai įsteigto naujo tikslinės grupės pensijų fondo turtas viršija 1 000 000 Eur. Ši nuostata būtų taikoma 2026-01-01 ir vėliau steigiamiems tikslinės grupės pensijų fondams;
- atlikti kitus redakcinius, techninio pobūdžio pakeitimus, atsisakyti neaktualių nuostatų ir kt.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

Kartu teikiami lydimieji įstatymų projektai, kuriais siūloma:

Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimo projektu – nustatyti, kad iš pensijų fondų išmokamos sumos būtų neapmokestinamos gyventojų pajamų mokesčiu.

Socialinio draudimo pensijų įstatymo pakeitimo projektu – nustatyti įgyvendinantį mechanizmą, kai pereinamuoju laikotarpiu nutraukus dalyvavimą pensijų kaupime sukauptų lėšų dalis pervedama į „Sodros“ biudžetą (apskaitos vienetai bus apskaičiuojami netaikant 5 apskaitos vienetų per metus apribojimo).

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimo projektu – nustatyti mechanizmą, kur pervedama ir kaip įskaitoma asmens pensijų sąskaitoje sukauptų lėšų sumos dalis, susidariusi iš „Sodros“ biudžeto ir valstybės biudžeto už asmenį sumokėtų įmokų, jeigu asmuo nutraukia pensijų kaupimą (įsigaliojusių 2028-01-01, nes „Sodrai“ reikės parengti savo informacinę sistemą pensijų skaičiuoklės įdiegimui).

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimo projektu – nevertinti pagal Konstitucinio Teismo pagrindus išmokėtų pensijų turto sumų skiriant piniginę socialinę paramą ir vertinant nuosavybės teise turimą turtą bei pajamas. Tai užtikrins, kad asmenys nepraras teisės gauti piniginę socialinę paramą ar nesumažės paskirtos piniginės socialinės paramos dydis.

Civilinio proceso kodekso pakeitimo projektu – nustatyti, kad į Konstitucinio Teismo pagrindais išmokėtą pensijų fonde sukauptą pensijų turtą nebūtų galima nukreipti išieškojimo pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas.

Įstatymai įsigaliojusių nuo 2026-01-01.

SADM skaičiavimais, jei pereinamuoju laikotarpiu (nuo 2026-01-01 iki 2027-09-30) pensijų kaupimą nutrauks 20 proc. nuo 2025 m. aktyvių pensijų kaupimo dalyvių (iš jų pusė 2026 m. ir likusi pusė 2027 m.), tai 2026 m. būtų sutaupyta apie 16,4 mln. Eur, 2027 m. – 53,6 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų, skiriamų pensijų įmokoms valstybės biudžeto lėšomis mokėti, o jei 40 proc. – 2026 m. būtų sutaupyta apie 32,8 mln. Eur, 2027 m. – 107,2 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų, skiriamų pensijų įmokoms valstybės biudžeto lėšomis mokėti. Šie sutaupymai gali keistis (mažės ar jų išvis nebus), jei prie reformuotos pensijų kaupimo sistemos prisijungs daugiau dalyvių, o per pereinamąjį laikotarpį pasitrauks mažiau dalyvių.

Jei iš kaupimo pasitrauktų 40 proc. dalyvių į „Sodros“ biudžetą per pereinamąjį laikotarpį už grįžtančius iš pensijų kaupimo asmenis būtų pervesta apie 1,1 mlrd. Eur (ši suma pasibaigus metams būtų pervesta į Socialinio draudimo rezervinį fondą). Pasitraukiantys pensijų kaupimo dalyviai vidutiniškai įgytų 1,2 pensijų apskaitos vieneto; apskaitos vienetų skaičius 40-64 amžiaus grupėje vidutiniškai siektų 1-1,8. Atitinkamai didėtų šių asmenų būsimų pensijų individualioji pensijų dalis.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Priėmus įstatymų projektus Vyriausybė, socialinės apsaugos ir darbo ministras, sveikatos apsaugos ministras, Lietuvos bankas ir „Sodros“ direktorius turės iki 2025-12-31 parengti ir priimti įgyvendinamuosius teisės aktus.

Įsigaliojus Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimams SADM ir „Sodros“ valdyba ne vėliau kaip 2025-12-31 savo interneto svetainėse turės paskelbti 2026 m. taikomus pensijų fonde sukaupto pensijų turto dydžius, nuo kurių priklauso dalyviui mokėtinos pensijų išmokos rūšis.

Iki 2028-01-01 „Sodra“ ir pensijų kaupimo bendrovės turės pritaikyti savo informacines sistemas (pvz., duomenų, reikalingų priimti sprendimą dėl pensijų kaupimo nutraukimo, gavimui, dalyvių informavimui).

STEBĖSENA

Siekiant įvertinti priimto įstatymo poveikį numatyta, kad SADM po 5 metų atliks teisinio reguliavimo *ex post* vertinimą (turės nustatyti, koku mastu dalyviai pasinaudojo šiuo įstatymu nustatytais teisinio reguliavimo priemonėmis, skirtomis pensijų kaupimo sistemos lankstumui didinti (dalyvių savanoriškas įsitraukimas į pensijų kaupimą, pensijų turto išmokėjimas priešpensinio amžiaus asmeniui, pensijų kaupimo baigimas nustatytais pagrindais, turto dalies išmokėjimas prieš pensinį amžių ir sulaukus pensinio amžiaus, lankstesnis pensijų išmokų pasirinkimo reguliavimas, galimybė pačiam dalyviui pasirinkti pensijų įmokų pervedimo stabdymo laikotarpį ir periodiškumą), koks paskirtų pensijų anuitetų vidutinis dydis, taip pat kaip priimtas įstatymas paveikė aktyviai pensijų kaupime dalyvaujančių ir naujas pensijų kaupimo sutartis sudarančių asmenų skaičių bei dalyvių pasitikėjimą pensijų kaupimo sistema).

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

SADM 2024 m. kovo mėn. vykdė viešąją konsultaciją su visuomene dėl aplinkybių, kurioms esant būtų galima nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime, sąrašo. Sudalyvavo 3 034 asmenys. Iš apklausos duomenų galima daryti išvadą, kad respondentams yra svarbu turėti galimybę nutraukti pensijų kaupimą ne tik dėl sveikatos, bet ir kitais atvejais (93 proc. apklausos dalyvių pasisakė už tai, kad priežastimi nutraukti pensijų kaupimą turėtų būti sunkios ligos ir būklės. Tiek pat (93 proc.) pasisakė, kad priežastimi gali būti sunki negalia (70-100 proc. netekto dalyvumo arba sunkus neįgalumas nepilnamečiam vaikui). 91 proc. dalyvių kaip priežastį įvardijo grėsmę prarasti vienintelį būstą. 60 proc.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

manė, kad dalyvavimą pensijų kaupime turėtų galėti nutraukti trumpalaikiai darbuotojai užsieniečiai. 55 proc. manė, kad reikėtų turėti galimybę nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime nenurodant jokių priežasčių.

2025 m. vasario – kovo mėn. vyko konsultacijos su suinteresuotomis institucijomis ir asmenimis dėl SADM pateiktų siūlymų kaip pertvarkyti antrąją pensijų pakopą. Konsultacijose dalyvavo: Lietuvos banko, Valstybės kontrolės, Teisėjų tarybos, Finansų ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Teisingumo ministerijos, Prezidento kanceliarijos, Vyriausybės kanceliarijos, Pensijų anuitetų fondo tarybos, LIPFA, pensijų fondų valdymo įmonės „Goindex“, Pensijų fondų dalyvių asociacijos, „Sodros“ valdybos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos, Lietuvos darbdavių konfederacijos, Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Laisvosios rinkos instituto, asociacijos „Investors' Forum“, Lietuvos pramonės profesinių sąjungų federacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos atstovai bei mokslininkai. Konsultacijų metu gautos reikšmingos pastabos, vertinimai bei įžvalgos, kurie įvertinti rengiant įstatymų projektus.

„Sodros“ valdybos specialistai taip pat atliko siūlymų poveikio pensijų anuitetų gavėjų skaičiui vertinimą.

Lietuvos bankas atliko išankstinį pasiūlymų dėl pensijų kaupimo sistemos pertvarkos vertinimą.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektai derinti su Finansų ministerija, Teisingumo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, Lietuvos banku, „Sodros“ valdyba, Lietuvos investicinių ir pensijų fondų asociacija (LIPFA), Pensijų fondų valdymo įmone „Goindex“, Pensijų fondų dalyvių asociacija, Lietuvos savivaldybių asociacija, Valstybės duomenų agentūra, Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra. Papildomai pastabas ir pasiūlymus pateikė Ekonomikos ir inovacijų ministerija, asociacija „Investors' Forum“, Lietuvos darbdavių konfederacija, Lietuvos laisvosios rinkos institutas, Lietuvos rizikos ir privataus kapitalo asociacija, Lietuvos verslo konfederacija, Valstybės kontrolė, Lietuvos pramoninkų konfederacija, pilietis Giedrius Lingis.

Projektai svarstyti 2025-04-29 tarpinstituciniame pasitarime, kuriame aptartos Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Finansų ministerijos, Lietuvos banko, Lietuvos banko asociacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, Asociacijos „Investors' Forum“, Pensijų fondų dalyvių asociacijos, Lietuvos investicinių ir pensijų fondų asociacijos (LIPFA), Pensijų fondų valdymo įmonės „Goindex“ pastabos ir pasiūlymai (dėl 21 mėn. „lango“ pasitraukti iš II pakopos pensijų kaupimo (siūlo ne ilgesnį nei 6 mėn.), galimybių stabdyti pensijų įmokų pervedimą, investicijų grąžos apmokestinimo GPM, Europos Komisijos rekomendacijų, poveikio kaupimo sistemai ir kt.).

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Įstatymų projektai patikslinti pagal Teisingumo ministerijos ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus. Siūlome svarstyti Vyriausybės posėdyje.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, vyresnioji patarėja